

Dada d'importància cabdal, de temps mahometans, la que Vallvé hi identifica amb reserves (jo no hi vacil·lara) recollida en l'almerienc *Al-Uðrî* († 1085), car aquest posa el «partit» [notem quanta importància suposa] de *galinâr* dins el districte («kora») de València, no en la de Todmir (*Al-And.* 1972, p. 149).

ETIM. Ningú n'ha escrit res fora d'una falòrnia de CCandi (un mot inexistent *galga* 'roca'); i el meu vague diagnòstic «mossàrab» (en *E.T.C.* I, 254). Cal assenyalar quatre pistes, cap d'elles rebutjable, sostenibles totes, si bé amb arguments de força molt desigual.

A) No hi ha raons fermes per descartar que pugui ser un més dels NLL derivats de *gallina*, que amb sufix semblant, es troben escampats per tot el domini lingüístic: *Gallinera*, pda. de Fontpedrosa, molts *Galliner* o *Galliners* a tot el Princ. etc. No s'hi oposaria gaire el *de* unitiu, que en altres d'aquests llocs és afegit secundari: COLLES GALLINARIOS > *Serra de Galliners* entre Sabadell i Rubí; PORTA GALLINACEA > *Portella de Gallinassa* en el Canigó; *Font de la Gallinera* te. Catadau (xxx, 171.7, '04 × '16), probablement FONTANA GALLINARIA > dissim. *Fontala-Gall-*, amb el † àrab imitat com *d*.

Ací podríem pensar en un tal metaplasme de VALLS GALLINARIA, perquè de *gallines* n'hi ha hagut, pertot, i en altres d'aqueixos llocs es podria tractar dels grans ocells objecte de caça: *polles* d'aigua, *ànades* etc. Un nom tan antic, ja del temps dels moros, no pot ser català, però contra un mossarabisme no hi hauria objecció fonètica molt forta; si bé -ARIA dóna -aira en mossàrab: excepció? Tanmateix aquesta etim. A) resta ben poc versemblant, mancant fonament semàntic concret; i encara més, per les formes més antigues *Galaner*, *Galinâr*, que així queden inexplicades.

B) En el meu diagnòstic d'*E.T.C.* no pensava solament en això. Si és una vall on es faci molt de cànem, no se n'hauria pogut dir *Vall Canemera*? Ara bé, un *Qannemäira* arabitzat estava abocat a la dissimilació *n-m* > *l-m*, i el *q* àrab es confonia amb *g*. Esdevingut *Galimera*, l'etim. pop. (pista A) ho canviaria en *Gallinera* de *gall*.

No dubtem que hi eren molts els paratges adequats al cànem, havent-hi aigua: puix que pertot se'n parla del Riu de Gallinera. Val a dir que la descripció de produccions que en dóna GGRV (p. 1101-8) no ens hi anima gaire: entre una extensió de 4245 hectàrees en tot el terme, més de 300 són ermes; i en les altres, només 40 de regadiu; domina molt l'olivera, la vinya, el garrofer, i només 10 ha^a tenen prou reg per a horta; quasi no s'hi esmenta cap producció de cànem. Cert que el que importa per a la creació del nom és el que s'hi fes 1000 anys enrere, i els caneus hi poden haver canviat molt; precisament Cavanilles ens diu que s'hi collien 60 roves de cànem, quasi tantes com de *máiz*.

Així i tot aquesta idea descansa en fonaments ben flacs: no ens hi podríem animar, a menys que es confirmés per a *Gallinera* la forma *Cannimayra* de la

nòmina de 1409: i ja hem vist que és més probable que s'apliqui a un lloc proper, però diferent. Però justament aquesta podria orientar-nos, tant o més cap a una altra pista:

C) El NP àr. *gânim*, responsable del conspicu NL *Benigânim* (15 k. NO. de V. de Gallin.); és de la mateixa arrel *gnm* 'guanyar, arrabassar' d'on ve *gânima* 'presa, botí'; mot sovint dissimilat en *galima* en dades val., bal. i dial. del Princ. S. xv (DECat IV, s. v.) en l'acc. 'cisa, petit guany'; fins i tot amb variant *gallima* 'botí' (1561, Sòller, *AlcM*); també *gallima* 'robatori' (bal.); i en val., desviat cap al sentit de 'fam, apetència' (M. Gadea, Alacant, *AlcM*).

Dins aquest ordre d'idees podem pensar en un derivat d'aquest mot: car en la var. dissimilada el trobem en noms de lloc valencians: *Galima*, pda. d'Alzira (xxxI, 104.2); *Gàlima* antiga alq. d'Albaida (SSiv.); també a L'Olleria (xxxII, 140.25). I és clar que des d'una forma *Vall Galimera* 'vall de petits beneficis, racosa' una fàcil etim. pop. el passaria a *Gallinera* per poques galeries o polles d'aigua que hi hagués. Tampoc ens hi acabarien d'animar, passat que es confirmés la pertinença del *Gannimayra* de 1409, ben inexacta en sentit geogràfic.

D) El que més ens aparta d'aquelles tres pistes és que no ens expliquen les dues mencions més antigues: *Galaner*, amb què alarmen Jaume I, i la de *galinâr* en *Al-Uðrî*. Que en el fons, poden ser idèntiques. Ara bé, *Galaner* és la forma que el cavaller Pérez de Arenós reporta al rei, quan per primer cop sorgeix en escena, en alarmant peripècia, el nom de la Vall: tot indica que és la que els nostres combatents han oït espontània en el país, i en boca dels moros. Després, quan ja el rei i tots els nostres han estat deliberant-ne llargament, i Jaume I compareix a la Vall, ja hi ha hagut temps que l'etim. pop. catalana 'Vall Gallinera' s'hagi obert solc, i vagi enterrant l'altra, en l'ús de les hosts cristianes. Però *Galaner* seria l'antiga i genuïna.

Hem de pensar, en efecte, que aquest *Galaner* recobreix l'àr. *qal'ca an-nâbr* 'el castell del riu'. Ja Cavanilles ens ha mostrat com el «riu de Gallinera» és el primer que li crida l'atenció (engruixit per la Font de Benirrama, copiosíssima: GGRC); i per a ell es tracta, més encara, del Castillo de Gallinera. En tots els passatges de Jaume I, de Muntaner, de 1262, i certament en molts altres dels citats, es tracta del castell més que de la vall.

Ben mirat hi hauria paral·lisme en el nom de les dues valls (*Gallinera* i *Alcalà*) tant com hi ha paral·lisme geogràfic entre aquestes dues valls bessones: *qal'ca an-nâbr* > *Galiner*, *qal'ca al-har'ea* > *Alcalà de la Jovada*: puix que *Alcalà* és *qal'ca*, i es traduí *har'ea* per l'equivalent cat. 'jovada'.⁶ En efecte, veg. les cites de 1258 i 1403 supra.

Un altre compost amb *nâbr* és *Montaverner* < *muntabb ân nâbr* 'confluència del riu' (amb el d'Albaida).

Aquest seria, doncs, un cas més de la desaparició del *ta marbuta* en un nom compost amb *al-*, fet que